O REKI, KI JE POSTALA JEZERO

Nika Novak

Ilustriracije: Nika Novak

Pod mentorstvom prof. Jerneje Rovtar

PREDGOVOR

Vsakič, ko se postavi novo hidroelektrno oz. jez na reki, se uniči njen ekosistem. Reka se upočasni, zaradi zaviranja toka. Ker je počasnejša, je v njej manj kisika za živali in rastline, ki živijo v njej. V reki, ki postaja širša in globlja se naselijo ribe, ki ne potrebujejo toliko kisika. Jejo hrano drugih živali in jim zasedajo življenjski prostor. V takšnem okolju se razmnožijo tudi alge, ki zastirajo svetlobo. Tako se naredijo temperaturni pasovi. Reka, ki je imela prej obliko in vlogo reke, tako postane jezero. Kaj pa lahko storimo mi? Zakaj bi iskali nove načine za pridobivanje elektrike, če lahko sami zmanjšamo njeno porabo in s tem pomagamo naravi?

V najlepši deželi je med sedmimi griči v prečudoviti dolini tekla kristalno čista reka. Bila je hitra in žuboreča. V njej je plavalo veliko ribic in rakcev. Tudi mala ribica Rebeka je odložila svoje ikre na dno reke. Ves dan in noč je bdela nad njimi in jih varovala, saj jo je skrbelo, da jih bo kdo pojedel. Imela pa je zelo dobrega prijatelja rakca Roka. Ker sama ni mogla iti na površje, ji je Rok vsak dan povedal uganko. »Danes je zunaj nekaj rumenega in zelo toplega,« je rekel. »Hmm, je to morda sonce?« Je vprašala Rebeka. »Ali zunaj sije sonce?« Tako sta se zabavala vsak dan.

»Danes pa zunaj potrebujem dežnik,« je rekel Rok. »Ojoj, ali dežuje?« je vprašala Rebeka, Rok pa ji je prikimal. »Zato bom danes ostal tukaj s teboj in ti delal družbo. Kako so kaj tvoje ikre?« »V redu so. Še vedno so pri miru. Vesela sem, da se bodo izlegle tukaj, v tej prečudoviti reki. Tako je hitra in čista!« je rekla Rebeka. »Pa še veliko brzic ima, ki nam prinašajo dovolj zraka. In še sonce pride prav do dna reke. Ni to super?« je veselo rekel Rok. »Res je. Zelo sem vesela, da živimo tukaj.« je rekla Rebeka.

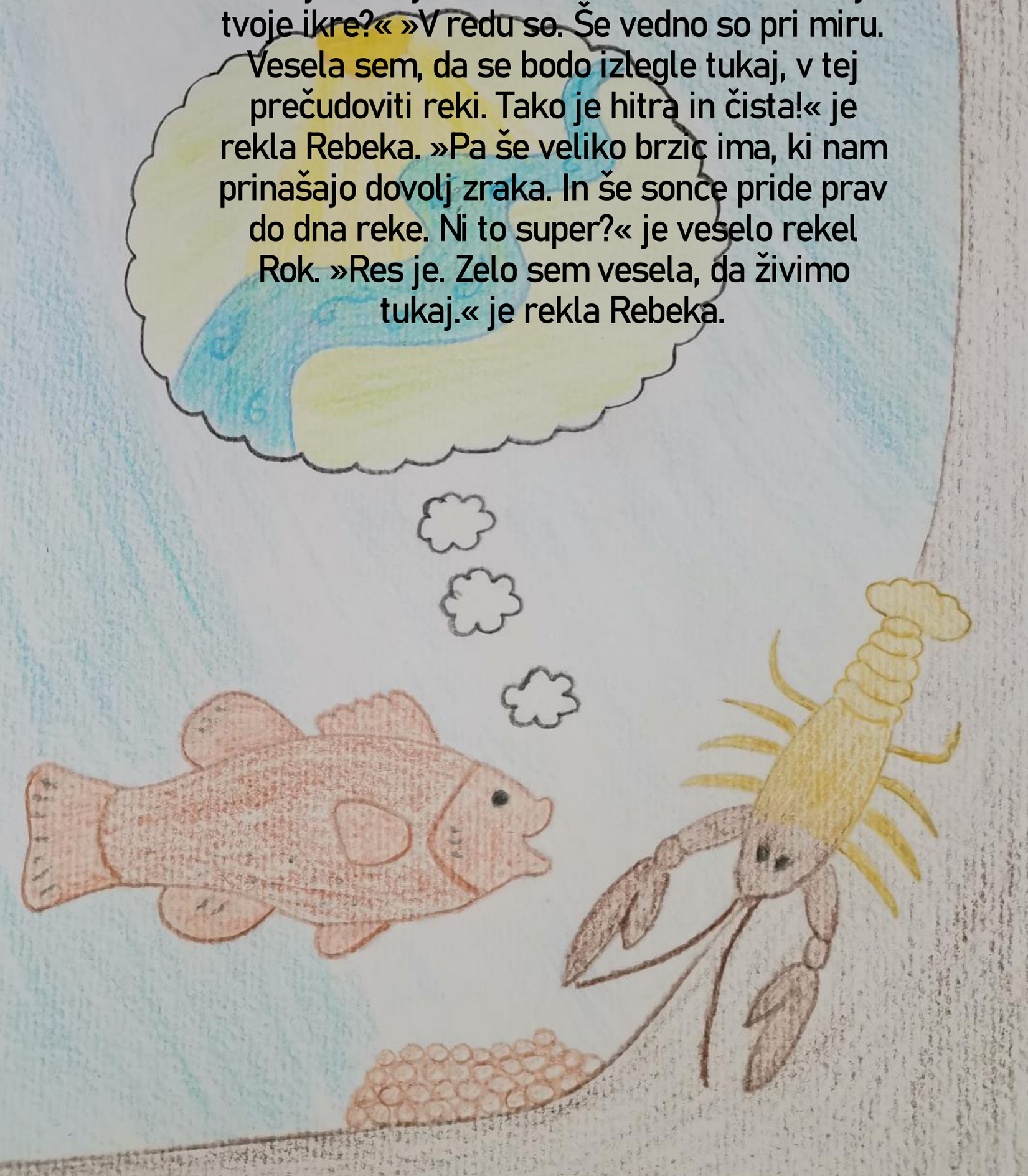

Naslednji dan je Rok spet prišel k Rebeki z novo uganko. »Tega ne boš nikoli uganila. Hodijo le po dveh nogah, pa niso kenguruji in nimajo kožuha, kot ga ima medved.« Rebeka je razmišljala in razmišljala, a ni ugotovila uganke. »Je morda srna na dveh nogah?« »Ne.« »Opica brez kožuha?« »Ne.« »Oh, predam se, povej mi!« je zavzdihnila Rebeka, ki je že komaj čakala, da ji bo Rok povedal, kaj se dogaja zunaj. »Prišli so ljudje! Oblečene imajo obleke in sploh nimajo kožuha in na nogah imajo čevlje, sploh niso bosi. Prinesli so veliko papirjev in si ogledujejo reko,« je navdušeno povedal Rok. »Kar naj jo gledajo. Saj je zares lepa!«

Kar nekaj časa ljudi ni bilo pri reki, zato sta Rok in Rebeka nanje že skoraj pozabila. Njuni dnevi so potekali tako kot vsak dan, dokler ni nekega dne Rok čisto zadihan prihitel do Rebeka. »Joj, Rebeka. Danes pa čisto zares ne boš rešila uganke. Veliko je in gromozansko, na njem so ljudje in se smehljajo. Pa še to. Vozi se.« »Je to morda kotaleči se hlod?« je vprašala Rebeka. »Ne, Rebeka. Ljudje so pripeljali velikanske naprave. Uničili so gozdno pot, ker so tako veliki,« je prestrašeno rekel Rok. Takrat pa sta Rebeka in Rok začutila tresenje. Rebeka se je takoj ustrašila za svoje ikre, ki so, na srečo, bile še v redu. Rok pa je takoj odhitel na kopno in pogledal, kaj se dogaja. Videl je, da veliki stroji kopljejo v reko in vanjo polagajo velike betonske opeke.

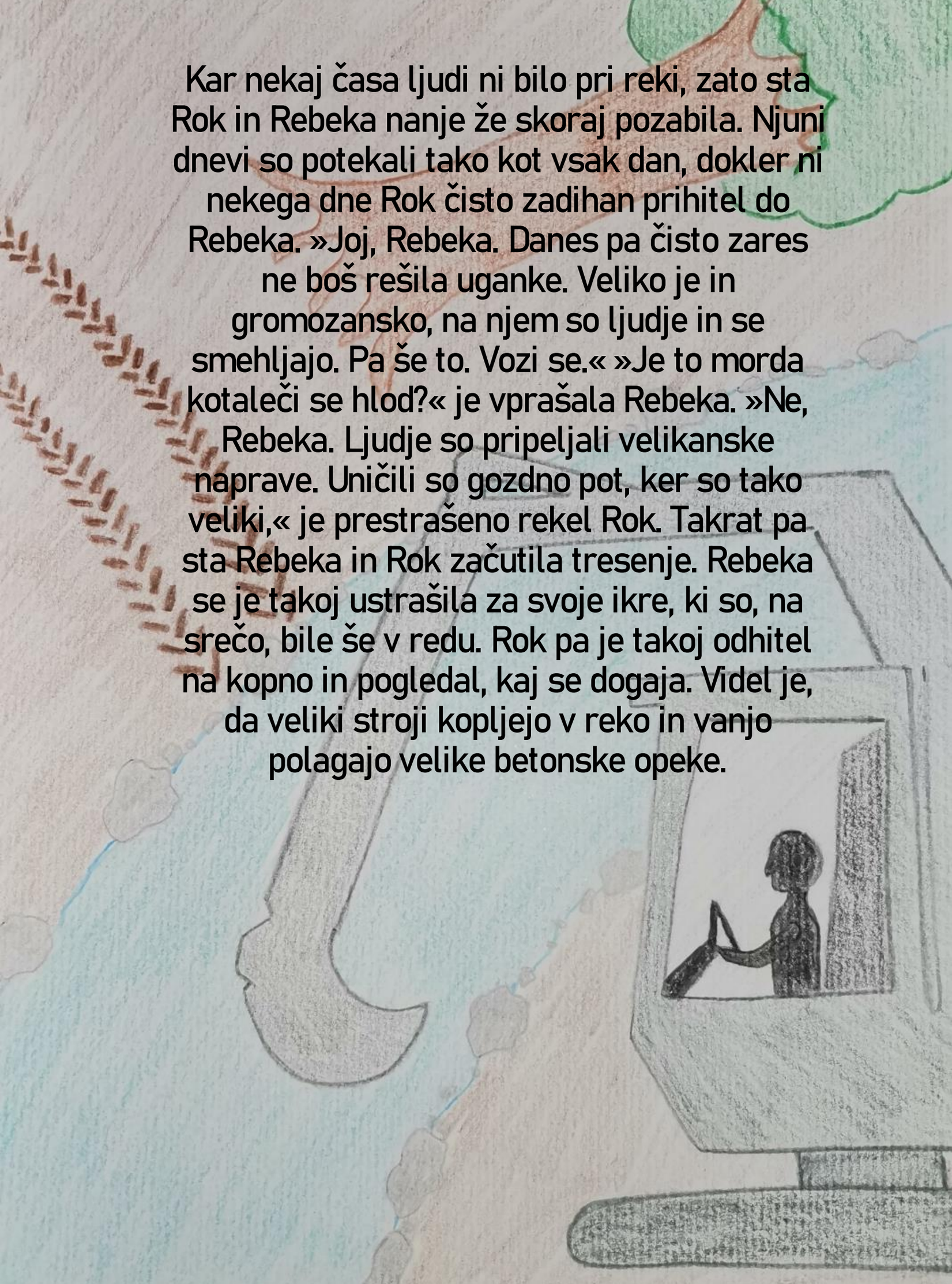

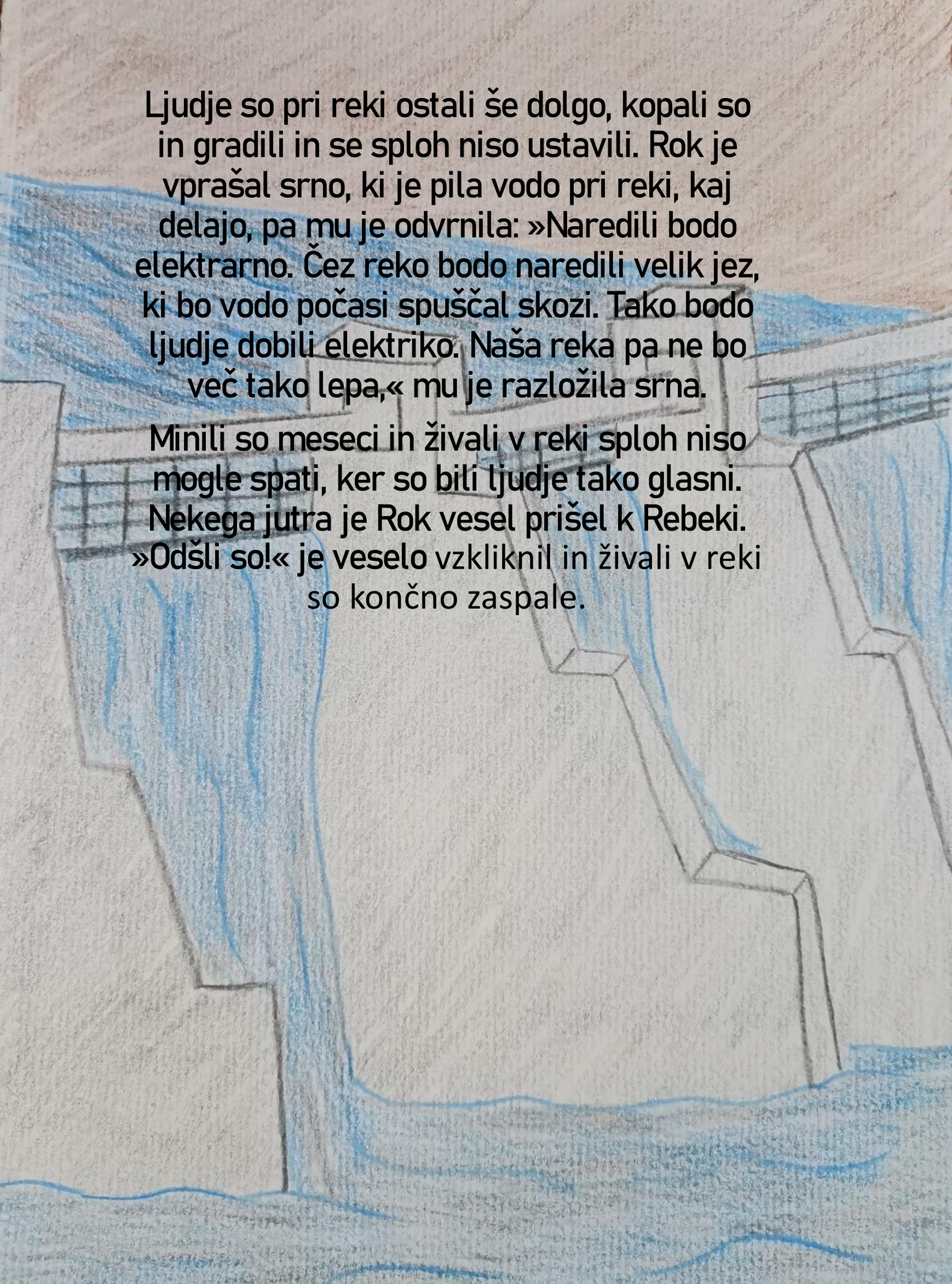

Ljudje so pri reki ostali še dolgo, kopali so in gradili in se sploh niso ustavili. Rok je vprašal srno, ki je pila vodo pri reki, kaj delajo, pa mu je odvrnila: »Naredili bodo elektrarno. Čez reko bodo naredili velik jez, ki bo vodo počasi spuščal skozi. Tako bodo ljudje dobili elektriko. Naša reka pa ne bo več tako lepa,« mu je razložila srna.

Minili so meseci in živali v reki sploh niso mogle spati, ker so bili ljudje tako glasni. Nekega jutra je Rok vesel prišel k Rebeki. »Odšli so!« je veselo vzkliknil in živali v reki so končno zaspale.

Ko se je Rebeka naslednji dan zbudila, ni videla skoraj ničesar. Voda je bila tako motno zelenkasta, da sploh ni videla Roka, ki je prihajal k njej. »Ali je zunaj oblačno? Sploh ne čutim sonca in mrzlo je ...« ga je vprašala Rebeka. »Ne. Zunaj sije sonce in je zelo toplo. Veš, ko sem prihajal dol k tebi in tvojim ikram, je postajalo vedno bolj temno in mrzlo. Ne vem, kaj se je zgodilo z reko,« je rekel Rok.

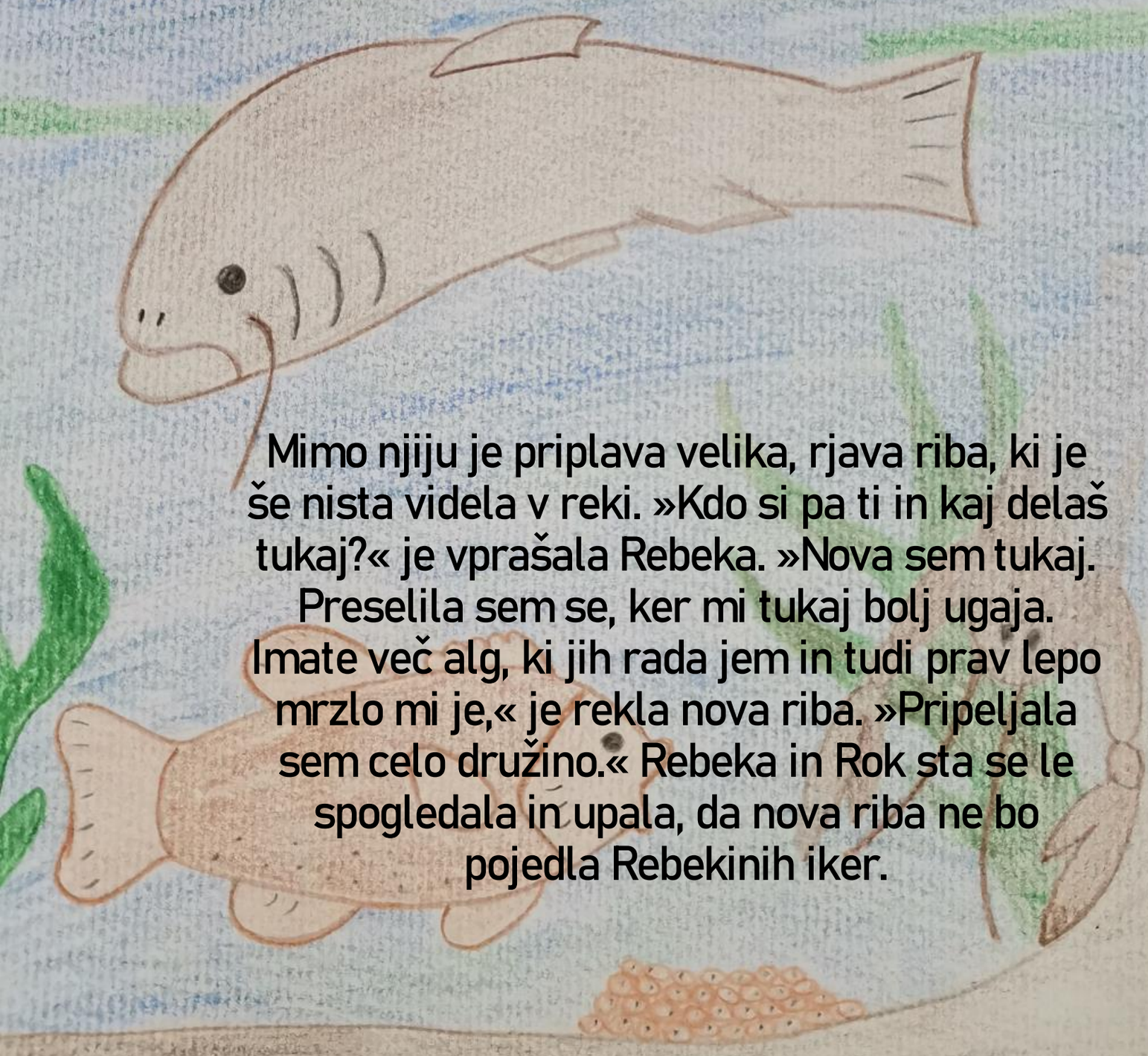

Mimo njiju je priplava velika, rjava riba, ki je še nista videla v reki. »Kdo si pa ti in kaj delaš tukaj?« je vprašala Rebeka. »Nova sem tukaj. Preselila sem se, ker mi tukaj bolj ugaja. Imate več alg, ki jih rada jem in tudi prav lepo mrzlo mi je,« je rekla nova riba. »Pripeljala sem celo družino.« Rebeka in Rok sta se le spogledala in upala, da nova riba ne bo pojedla Rebekinih iker.

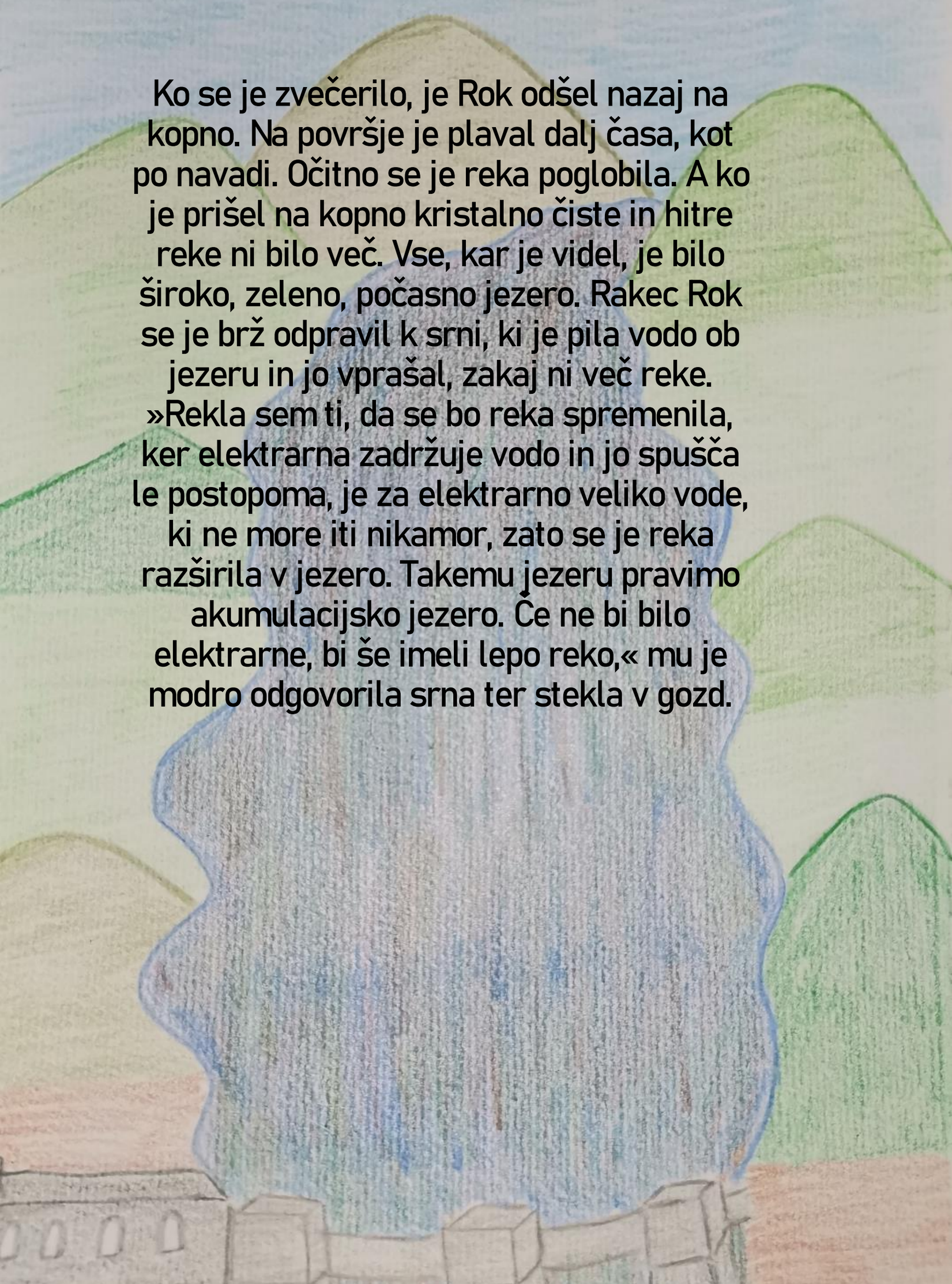

Ko se je zvečerilo, je Rok odšel nazaj na kopno. Na površje je plaval dalj časa, kot po navadi. Očitno se je reka poglobila. A ko je prišel na kopno kristalno čiste in hitre reke ni bilo več. Vse, kar je videl, je bilo široko, zeleno, počasno jezero. Rakec Rok se je brž odpravil k srni, ki je pila vodo ob jezeru in jo vprašal, zakaj ni več reke. »Rekla sem ti, da se bo reka spremenila, ker elektrarna zadržuje vodo in jo spušča le postopoma, je za elektrarno veliko vode, ki ne more iti nikamor, zato se je reka razširila v jezero. Takemu jezeru pravimo akumulacijsko jezero. Če ne bi bilo elektrarne, bi še imeli lepo reko,« mu je modro odgovorila srna ter stekla v gozd.

Rebeki pa je bilo življenje v jezeru vedno težje. Težko je dihala, ker ni bilo dovolj zraka. Skoraj ničesar več ni videla zaradi motne vode. Hrane je zmanjkovalo, ker je vso pojedla družina novih rib. Vendar pa jo je vsak dan obiskal Rok in jo poskušal nasmejati: »Ali veš kaj je zlato in leti?« »Kaj?« je žalostno vprašala Rebeka. »Muha z zlatim zobom! Ha, ha, ha!« Tudi Rebeka se je nasmejala. Kljub Rokovim šalam, pa življenje ni bilo več tako veselo. Ko bi se lahko vsaj preselila, vendar se ni mogla zaradi elektrarne.

Nekega žalostnega dne pa so se Rebekine ikre začele premikati. Ven so se razvile čisto majčkene ribice, ki še niso poznale sveta. A na žalost se niso razvile vse. Za njih akumulacijsko jezero ni bilo dobro. Druge pa so se same učile, kako plavati po temnem jezeru, kako dihati, čeprav je bilo malo zraka in kako vzeti hrano večjim ribam, čeprav to nekaterim ni uspelo. Rebeka je bila žalostna, ker male ribice nikoli niso videle prečudovite reke, zato jim je vsak večer pripovedovala o njeni hitri in kristalno čisti vodi.

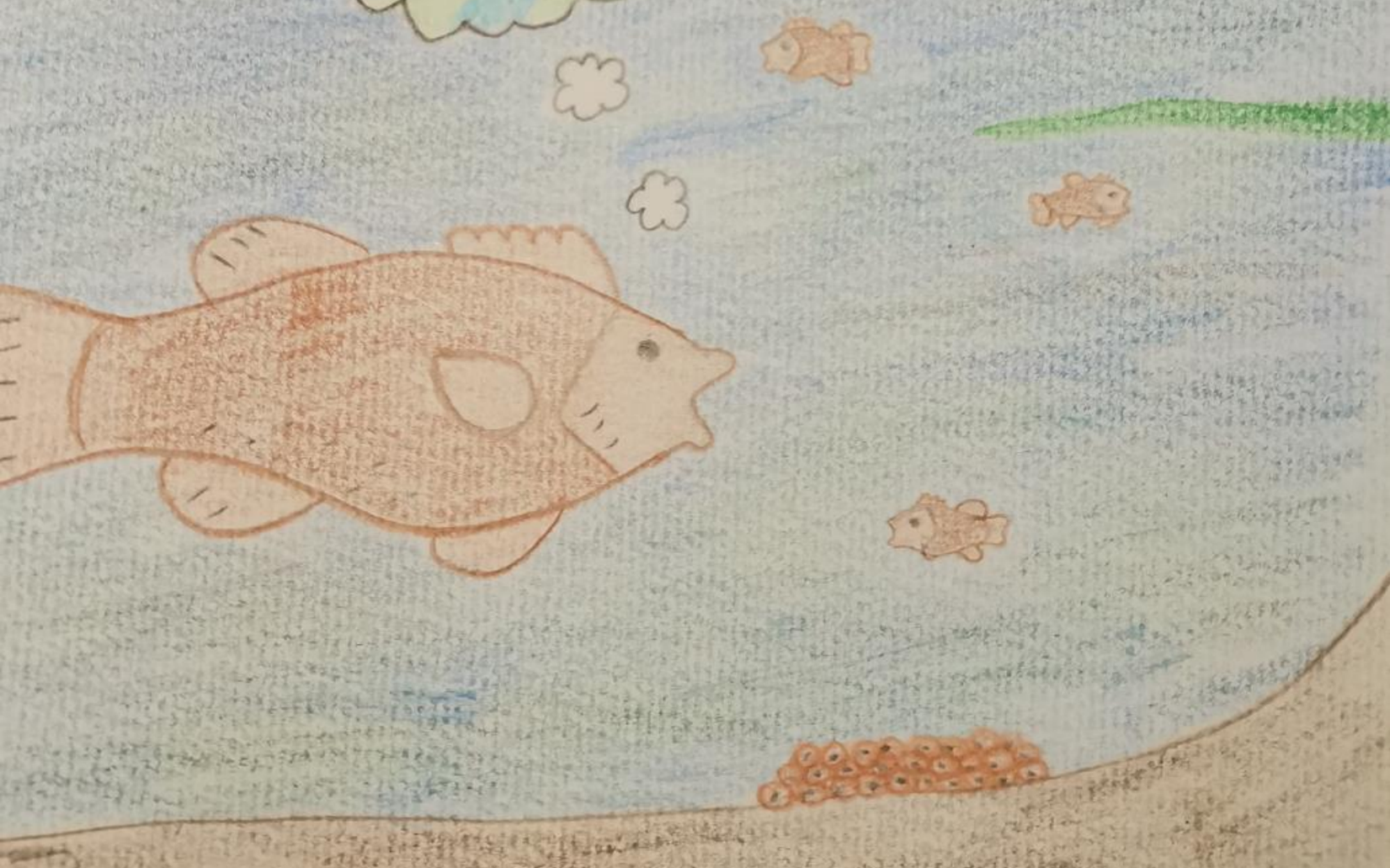

AKTIVNOST:

S starši pojdi, do reke ali potočka in poglej, če najdeš kakšno ribico, kot je bila Rebeka. Če vidiš kakšne smeti v reki ali okolici, jih poberi in odnesi v prvi smetnjak, da bodo lahko vodne živali nemoteno plavale v reki.